

ESTETYCZNE WALORY OPRAWY PLASTYCZNEJ KSIĄŻKI DZIECIĘCEJ NA PRZYKŁADZIE REALIZACJI EMILII DZIUBAK

Wprowadzenie

W ostatnich latach polska ilustracja, zwłaszcza ta dedykowana młodemu odbiorcy, święci coraz większe tryumfy zarówno w kraju, jak i za granicą. Duży wpływ na ten sukces miało m.in. uhonorowanie Polaków nagrodą Bologna Ragazzi Award, przyznawaną za najciekawszą pod względem edytorskim książkę dla dzieci. Trzykrotnie wyróżnienie to odebrała Iwona Chmielewska (2011, 2013, 2020), która do polskiej i światowej ilustracji książkowej wniosła nową jakość². Można powiedzieć, że fenomen jej picturebooków³, nazywanych też myślącymi książkami, zapoczątkował swego rodzaju nową falę. Duży sukces odnieśli również Aleksandra i Daniel Mizielińscy. Za publikację *Mapy* (Dwie Siostry, 2012) artyści otrzymali w 2013 r. Prix Sorcières⁴ w kategorii „non-fiction” i Premio Andersen⁵ w tej samej kategorii. Młodzi ilustratorzy zrozumieli, że książka dla dzieci nie musi być utrzymana w naiwnej i krzykliwej kolorystyce, a sposób ukazania postaci tylko realistyczny.

W Polsce badaniem książki obrazkowej zajmują się przedstawiciele różnych dziedzin. Są to „artyści plastycy, twórcy książki obrazkowej, literaturoznawcy, historycy sztuki, znawcy kultury, teorii sztuki, bibliologii, psychologii, pedagogiki i socjologii. W ich publikacjach pojawia się motyw

---

¹ Dział Bibliotek Centrum Kultury „Zamek w Toszku”.

² Na temat twórczości I. Chmielewskiej piszą m.in: Marta Baszewska, Magdalena Howorus-Czajka, Jiwone Lee, Katarzyna Smyczyńska, Małgorzata Wójcik-Dudek. Zob.: Bibliografia.

³ W polskiej literaturze przedmiotu podawane są różne wersje pisowni anglojęzycznego terminu picturebook, forma łączna wskazuje na jedność warstwy wizualnej i werbalnej.

⁴ Najważniejsza francuska nagroda dla książek dziecięcych, przyznawana przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy.

⁵ Najważniejsza włoska nagroda dla książek dziecięcych.

książki obrazkowej jako centrum zainteresowania lub jest to wątek przyległy do analiz związanych z książką ilustrowaną. Do klasyki w zakresie powojennych badań odnośnie książki ilustrowanej w Polsce należą badaczki z różnych dziedzin nauki i sztuki” (Boguszevska, 2018). Trzeba tutaj wymienić: Andrzeja Banacha, Janusza Dunina, Katarzynę Iwanicką, Małgorzatę Komzę, Janusza Sowińskiego, Stefana Szumana, Irenę Słońska, Janinę Wiercińska i Danutę Wróblewską (Boguszevska, 2018).

Współcześnie w rodzimym środowisku badaczy problematyką książki obrazkowej zajmują się: Anna Boguszevska, Małgorzata Cackowska, Małgorzata Centner-Buz, Magdalena Howorus-Czajka, Grażka Lange, Grzegorz Leszczyński, Krystyna Lipka-Sztarbałło, Beata Mazepa-Domagała, Krzysztof Migoń, Anita Wincencjusz-Patyna, Magdalena Sikorska, Katarzyna Smyczyńska i inni. Bardzo ważne spostrzeżenia na temat badań nad książką obrazkową w Polsce czyni M. Cackowska. Zwraca ona uwagę na fakt, że rodzimi badacze niemal w ogóle nie dostrzegali fenomenu książki obrazkowej na tle innych gatunków publikacji dla dzieci i młodzieży, zwłaszcza w latach 60. i 70. XX w., gdy literatura dziecięca bardzo się rozwijała. Zjawisko to, zdaniem badaczki, „dotyczy nie tylko samej książki obrazkowej, ale także ogólnych zagadnień z nią związanych. W naszym kraju bowiem książką dziecięcą przez długie lata zajmowali się w dużej mierze literaturoznawcy, często traktując książkę obrazkową jako przechodnie przysposobienie do *prawdziwej książki*, którą jest *prawdziwa literatura*, nie zaś jako rodzaj sztuki, gatunek sztuki pojmowanej jako intencjonalnie zaprojektowana całość złożona z tekstu i obrazu” (Cackowska, 2017).

Bardzo ważną pracę na temat twórczości polskich ilustratorów napisała Anita Wincencjusz-Patyna. Jest to *Stacja ilustracja: polska ilustracja książkowa 1950–1980: artystyczne kreacje i realizacje* (Wrocław 2008). Badaczka w sposób całościowy opisuje dorobek czołowych przedstawicieli Polskiej Szkoły Ilustracji. Przedstawia również twórczość m.in.: Elżbiety Gaudasińskiej, Andrzeja Heidricha, Daniela Mroza, Józefa Wilkonja. Brakuje jednak podobnie przygotowanego opracowania obejmującego przedsięwzięcia młodych artystów ilustratorów. Należy do nich np. Emilia Dziubak, której realizacje stały się przedmiotem niniejszego tekstu.

Twórczość Emilii Dziubak

Emilia Dziubak urodziła się 20 września 1982 r. w Dęblinie. Ukończyła grafikę na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu (dawniej Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu). Pierwsze projekty graficzne wykonała, będąc dzieckiem, kiedy pomagała mamie przy tworzeniu szyldów. Pracę zawodową zaczynała jako autorka komiksów i ilustratorka prasowa. Szybko skupiła się jednak na książkach dla dzieci. W 2010 r. zwyciężyła w konkursie na komiks zatytułowany *Z życia naukowca*, zorganizowanym przez Centrum

Innowacji Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rok później zadebiutowała autorską książką kucharską dla dzieci pt. *Gratka dla małego niejadka*, która znalazła się w ścisłym finale konkursu na najpiękniejsze publikacje obrazkowe 4th CJ Picture Book Award w Korei. W 2014 r. została laureatką Nagrody Literackiej m.st. Warszawy za ilustracje do tomu Przemysława Wechterowicza *Proszę mnie przytulić* (Dziubak, Herba, Słowińska, Bajerowicz, Jarnuszkiewicz, Otecki, 2017, s. 94). Utwory z jej pracami ukazały się nie tylko w Polsce, ale także w Norwegii, Rosji, Szwecji, Wielkiej Brytanii i we Włoszech. Artystka współpracuje z czołowymi polskimi autorami literatury dla dzieci: Barbarą Kosmowską, Zofią Stanecką, Przemkiem Wechterowiczem i Rafałem Witkiem. Ilustracje E. Dziubak opublikowano w takich czasopismach, jak „Art & Business”, „Gaga”, „Przekrój” i „Wprost”. Ostatnio ilustratorka rozpoczęła współpracę z Martinem Widmarkiem, jednym z najbardziej znanych szwedzkich autorów dla dzieci. Wspólnie stworzyli trzy pozycje: *Tyczka w krainie szczęścia*, *Dom, który się przebudził* oraz *Długa wędrówka*. (Frąckiewicz, 2017, s. 12).

Oprawy graficzne wykreowane przez E. Dziubak nie są wesołe, urocze i śliczne (Lipka-Sztarbałło, 2006)⁶, ale malarskie i poetyckie, wyróżnia je także kombinacja cech, którą Krystyna Lipka-Sztarbałło określiła jako tajemniczość i czarowność – atrybuty najbardziej pożądane w książce dziecięcej (Lipka-Sztarbałło, 2006).

Źródłami informacji na temat dokonań artystki są udzielone przez nią wywiady. Sebastian Frąckiewicz w książce *Ten lokiec źle się zgina* (Frąckiewicz, 2017) zebrał zapisy rozmów przeprowadzonych z najwybitniejszymi przedstawicielami współczesnej polskiej ilustracji, wzbogacając je o biogramy artystów⁷. Dla poznania dorobku polskiej ilustratorki istotne są także zapisy dwóch kolejnych wywiadów, przeprowadzonych przez Violetę Szostak (Dziubak, 2019) i Marię Maczugę (Maczuga, 2019).

Do tej pory twórczość E. Dziubak nie była omawiana. Przedmiotem przeprowadzonych badań, których wyniki stały się kanwą niniejszego artykułu, były wybrane książki zilustrowane przez artystkę. W ich opisie wykorzystano metodę analizy dokumentu, a w niej analizę estetyczną i formalną. Analiza estetyczna obejmuje poszczególne ilustracje i ich całościowy kształt. Istotnym elementem tego podejścia jest badanie dzieł pod względem ich proveniencji estetycznej. Korzystając z wiedzy na temat twórców, którymi inspiruje się E. Dziubak, porównywano ilustracje z obrazami Pietera Bruegla Starszego i Romana Kochanowskiego. W rozmowie z S. Frąckiewiczem E. Dziubak wprost wskazała artystów, których obrazy stały się

⁶ Są to negatywne cechy, które K. Lipka-Sztarbałło opisuje szerzej w tekście *Co za nami co przed nami?* (Lipka-Sztarbałło, 2006).

⁷ W publikacji zamieszczono także biogramy Jana Bajtlika, Katarzyny Boguckiej, Iwony Chmielewskiej, Bartłomieja Gawła, Anny Halarewicz, Jana Kallwejtę, Piotra Sochy i Rafała Wechterowicza.

kontekstem jej prac. Przykładem jest tutaj *Tyczka w krainie szczęścia* i ilustracja nawiązująca bezpośrednio do obrazu Pietera Bruegla Starszego. Analiza formalna obejmuje zaś fizyczną stronę książki, jej format, objętość, kolor stron i czcionek.

Analiza wybranych realizacji książkowych

Pierwsza i jednocześnie autorska publikacja artystki to *Gratka dla małego niejadka* (Wydawnictwo Albus, 2011) – książka zawierająca przepisy kulinarne i propozycje zabaw rysunkowo-edukacyjnych. Funkcję rozrywkową pełnią ilustracje upersonifikowanych warzyw, owoców i innych składników potraw. Projekt graficzny i tekst tworzą tu zgrany duet. Lekturę zaczynamy od przesyconego dynamizmem i humorem wywiadu z Marchewką – gwiazdą wśród warzyw. Na następnej stronie znajdziemy przegląd witamin i listę produktów je zawierających. Dalej są przepisy: proste, trudniejsze, słodkie, zabawne, smakowite, inspirujące do wspólnego gotowania. Na kilku stronach dzieci mogą uzupełnić publikację swoimi ilustracjami, domalować jakiś element, pokolorować go, czy przejść przez kapuściany labirynt. W szacie graficznej książki prym wiodą zgaszone kolory, z brązem na czele. Przeglądając po raz pierwszy karty książki, możemy odnieść wrażenie, że kolorystyka ilustracji jest smutna. Gdy jednak przyjrzymy się uważnie, dostrzeżemy mnóstwo zabawnych wizerunków warzyw i owoców oraz innych produktów spożywczych. W ujęciu E. Dziubak nawet szklanka z wodą się uśmiecha. Publikacja została przygotowana w formie przystępnej dla dziecka, a jednocześnie pozbawionej nudy. Uwagę zwraca dość oryginalny format książki (19 x 25 cm). Szersze karty pozwalają artystce na to, aby wyeksponować ilustracje połączone z tekstem w różnych konfiguracjach, bez ujemny dla kompozycji poszczególnych rozkładówek.

Opisując dorobek E. Dziubak, nie można pominąć książki Barbary Kosmowskiej *Dziewczynka z parku* (Wydawnictwo W.A.B., 2012). Jej autorka podejmuje zagadnienia trudne, takie jak żaloba i strata. Tematy te wymagają od ilustratora nie tylko umiejętności artystycznych, ale także zdolności intuicyjnego odczuwania treści. Szata graficzna utworu wyróżnia się na tle innych publikacji przygotowanych przez artystkę. W książce *Dziewczynka z parku* zastosowano kilka rodzajów ilustracji. Są to wizerunki ptaków, które E. Dziubak ukazała w sposób bardzo naturalny, dodając im jednak elementy ludzkiej garderoby (kapelusze, kamizelki, szaliki). Owe kolorowe ptasie portrety umieściła na białym tle. Wykorzystała także rysunki usytuowane w ramkach z motywem roślinnym. Te przedstawienia mają charakter bardziej graficzny niż malarski. Wewnątrz ramek o eliptycznym kształcie artystka ulokowała portrety Andzi i Jeremiasza, głównych bohaterów tekstu B. Kosmowskiej. Trzeci rodzaj obrazów to typowe dla tej artystki malarskie przedstawienia odnoszące się do wydarzeń opisywanych

w książce. Kontury wielu postaci i przedmiotów są rozmazane lub pokazane jakby przez mgłę. Ten sposób obrazowania stanowi kolejną cechę odróżniającą tę pozycję od innych realizacji E. Dziubak. Książka ma dla artystki wymiar osobisty, ponieważ w jednej z ilustracji wykorzystwała ona fotografię przedstawiającą jej mamę z pradziadkiem. Publikację wydano w małym formacie, co w połączeniu z pierwszoosobową narracją i ilustracjami nadaje dziełu estetykę zbliżoną do pamiętnika.

W 2010 r. ukazał się pierwszy z pięciu tomów cyklu Mary Norton o Pożyczalskich, czyli *Kłopoty rodu Pożyczalskich* (Dwie Siostry, 2012). Ilustratorka stworzyła nową, uroczą oprawę dla powieści, które weszły już do kanonu literatury dla dzieci. Dla pierwszej części serii E. Dziubak wykreowała ilustracje pełne humoru i ciepłych barw. Dużą rolę w ukazanych przez nią scenkach odgrywają owady, towarzyszące małym bohaterom opowieści angielskiej pisarki. Poszczególne rozdziały zdobią winiety z ornamentami roślinnymi. Warto zwrócić uwagę na niebanalny obraz na okładce, na której małe Arietta moczy nogi w zielonej zawartości kieliszka.

Chociaż E. Dziubak tworzy ilustracje w technice komputerowej, to patrząc na wykreowane przez nią książki, nie sposób się tego domyślić. Dzieje się tak dlatego, że znaczna część realizacji artystki ma charakter malarski, przywodzi na myśl rozmyte kontury akwareli lub prace dawnych mistrzów, takich jak Pieter Bruegel Starszy. W rozmowie z S. Frąckiewiczem artystka wypowiedziała się na temat klimatu, który stanowi bardzo ważny element jej prac: „Nastrój jest jednak kluczowy, bo chodzi przede wszystkim o to, by za pomocą ilustracji pokazać coś, czego nie ma w tekście. Tekst jest w stanie jakoś opisać, co ma się znaleźć na ilustracji. Ale jeśli czytam, że Jaś ma skarbonkę, to moim zadaniem nie jest po prostu narysowanie Jasia, który trzyma skarbonkę. Muszę stworzyć cały świat, w którym Jaś żyje. Zrobić to w taki sposób, żeby czytająca osoba bardzo głęboko przeżyła przygody Jasia. Dlatego praca na emocjach jest bardzo ważna. Ale atmosfera to jedna rzecz, a druga to dobrze ukazany charakter postaci. Obydwie te sprawy tworzą kręgosłup każdego projektu. Jeśli dobiore odpowiednie klimatu ilustracji i znajdę, a raczej wychwyć kluczowe cechy bohatera, dopiero wtedy tak naprawdę mogę zaczynać pracę” (Frąckiewicz, 2017, s. 26).

Bardzo ważną książką w dorobku artystki jest utwór *Proszę mnie przytulić* Przemysława Wechterowicza (Ezop, 2013). Publikacja opowiada historię ojca i syna. Wszystko rozpoczyna się od tego, że tata Niedźwiedź zdradził w sekrecie Niedźwiadkowi, że wystarczy się mocno do kogoś przytulić, a świat stanie się piękniejszy. I tak zaczęła się niezwykła przygoda ojca i syna. Wędrują razem przez las i przytulają każdego, kogo spotkają na swojej drodze – małą Gąsienicę, wielką Anakondę, a nawet Myśliwego ze strzelbą w dłoni. E. Dziubak stworzyła urocze portrety zwierząt o ludzkich cechach i zachowaniach. Podobnie jak postaci, tak przyroda i roślinne

ornamenty są bardziej przetworzone niż odzwierciedlające naturę. Książka stanowi jednak spójną całość. Za ilustracje do tej pozycji artystka otrzymała w 2013 r. Nagrodę Literacką m.st. Warszawy.

Projektem, który wymagał od artystki ogromnego nakładu pracy, jest *Rok w lesie* (Nasza Księgarnia, 2015). Książka składa się z dwunastu rozkładówek z kolejnymi miesiącami. Patrząc na pojedynczą planszę, można mieć problem z rozeznaniem się w tym, co się na niej dzieje. Nic w tym dziwnego, bo na każdej ilustracji pojawia się blisko 50 zwierzęcych bohaterów w odmiennych sytuacjach, o różnych porach dnia i nocy. Zamysł był taki, aby na każdej planszy dużo się działo i żeby książkę można było oglądać godzinami. Ten cel z pewnością osiągnięto. Ostatnia rozkładówka zawiera interaktywną zabawę – labirynt, który jest dość trudny do przejścia, a przez to rozwijający zdolność logicznego myślenia i spostrzegawczość. Publikacja *Rok w lesie* otrzymała wyróżnienie w konkursie Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek *Najpiękniejsze Książki Roku 2015*. Książkę wydano na tekturowym papierze, w dużym formacie (23 x 31 cm). Karty książki mają zaokrąglone brzegi, dzięki czemu są bezpieczne dla dzieci i nie niszczą się zbyt szybko. Duży format jest także odpowiedni dla wyeksponowania ilustracji obfitujących w tak dużą liczbę szczegółów.

W 2015 r. ukazało się trzecie już wydanie *Zielonego wędrowca* Liliany Bardijewskiej (Ezop, 2015), ale z nową szatą graficzną. Główny bohater opuszcza rodzinne strony, podróżuje z miejsca na miejsce i przeżywa niesamowite przygody. Dla autorki ten rodzaj narracji jest pretekstem do przekazania pewnych nauk i postaw. Stworek na swej drodze spotyka wiele postaci różniących się między sobą nie tylko kolorem skóry, sierści czy piór, ale także anatomia, a pojawiające się przy okazji każdej nowej krainy niebezpieczeństwa stwarzają okazję do wspólnego rozwiązania problemu i zawarcia interesującej znajomości. *Zielony wędrowiec* jest więc publikacją zwracającą uwagę na fakt, że odmienność jest czymś zupełnie naturalnym, nie trzeba jej się bać i należy ją akceptować; uczy tolerancji i przyjaznego nastawienia do świata. W poprzednich wersjach za stronę graficzną utworu odpowiadali kolejno Katarzyna Czerner-Wieczorek i Adam Kilian, ale to właśnie E. Dziubak w pełni udało się uchwycić fantastyczny świat wymyślony przez L. Bardijewską. Dzięki pracy artystki całość nabiera ogromnej głębi, kolory wręcz „wylewają się” z kartek, chcąc żyć własnym życiem, a opowieść z prostej, magicznej wędrowki przemienia się w *fantasy* pełne wymyślnych stworków i sympatycznych istot.

Jedną z najważniejszych autorek, z którymi współpracuje E. Dziubak, jest B. Kosmowska. Godnym uwagi projektem obu artystek jest utwór *Tru* (MR, 2016). Tytułowy bohater to zajaczek o umyśle i zdolnościach wynalazcy, mieszkający z rodziną w gorszej dzielnicy Kończyn Dolnych. Tekst B. Kosmowskiej traktuje o tak ważnych problemach, jak np. nierówności społeczne. Tematyka ta została wzbogacona o ilustracje charakterystyczne

dla warsztatu E. Dziubak. Artystka bardzo realistycznie przedstawia przyrodę, zwłaszcza drzewa. Niektóre realizacje, zwłaszcza te zawierające wizerunki domów mieszkalnych, nawiązują do scenerii biedniejszej dzielnicy Dęblina, w której wychowywała się ilustratorka. Warto zwrócić uwagę na znajdujące się na wyklejce książki obrazy. Nawiązują one do pejzaży R. Kochanowskiego⁸, którego malarstwo stanowi dla E. Dziubak jedno ze źródeł inspiracji. Ilustracje z wyklejki są podobne zwłaszcza do obrazu *Pejzaż z trojgiem ludzi przy łodziach*. Za wizualną część *Tru* artystka otrzymała nagrodę w konkursie Przecinek i Kropka na *Najlepszą Książkę Dziecięcą 2016 roku*. Publikację wydano w twardej oprawie, w średnim formacie (24 x 17 cm). Publikacja liczy 80 stron.

W ostatnich latach bardzo ważnym współpracownikiem E. Dziubak stał się uznany szwedzki autor – M. Widmark. Pierwszą książką powstałą w wyniku współdziałania artystów jest *Tyczka w Krainie Szczęścia* (Mamania, 2017). Istotną rolę w szacie graficznej tej publikacji odgrywa czerń, stanowiąca tło dla wielu ilustracji. Na tym ciemnym polu wspaniale prezentują się kwiaty (m.in. maki, słoneczniki i róże), wykreowane przez artystkę w sposób bardzo naturalny. Niezwykła dokładność, z jaką oddane zostały rośliny, rodzi skojarzenia z obrazami członków bractwa Prerafaelitów⁹ i wyrobami pracowni Williama Morrisa. Niezwykle dekoracyjnym elementem publikacji jest wyklejka z pięknymi kwiatami, białymi obłoczkami i motylami umieszczonymi na czarnym tle. Tekst M. Widmarka traktuje o dziewczynce, która straciła brata, a później odnalazła go w fantastycznej krainie. E. Dziubak udało się w pełni uchwycić baśniowy charakter tej opowieści. Jedną z najpiękniejszych ilustracji w tej książce przedstawia Tyczkę zjeżdżającą z pagórka na sankach. Obraz ten jest plastyczną parafrazą zimowych pejzaży Pietera Bruegla Starszego, o czym artystka wspomina w rozmowie z S. Frackiewiczem (Frackiewicz, 2017, s. 28). Książkę wydano w twardej okładce, na której dominuje kolor ciemnozielony. W centralnej części pierwszej strony okładki umieszczony jest wizerunek Tyczki trzymającej ogromną perłę.

W październiku 2017 r. ukazał się kolejny wspólny projekt M. Widmarka i E. Dziubak – *Dom, który się przebudził* (Mamania i Grupa Wydawnicza Relacja, 2017). W ujęciu artystki ściany domu i jego piwnice porastają rośliny, dzięki czemu budynek sprawia wrażenie żywego organizmu, zdolnego do tego, żeby się przebudzić i przywoływać wspomnienia o jego mieszkańcach. Na pierwszych ilustracjach królują ciemne, ponure barwy.

⁸ Roman Kochanowski (1857-1945) – polski malarz i rysownik. Stałym tematem jego prac są widoki z okolic podkrakowskich i krajobrazy nadwiślańskie z niewielkim motywem rodzajowym. Jeden z jego najsłynniejszych obrazów to *Gęsiarka* z 1881 r.

⁹ Bractwo Prerafaelitów – stowarzyszenie artystyczne założone w Londynie w 1848 r. przez studentów Royal Academy of Arts: Williama Hunta, Johna Everetta Millais'a, Dantego Gabriella Rossettiego i jego brata Williama Michaela. Zob. (Crepaldi, 2006).

Ilustratorka odwzorowuje w ten sposób nastrój samotności i smutku, które towarzyszą staremu Larsonowi. Poprzez zamglone, złote światło E. Dziubak ukazuje wspomnienia głównego bohatera. Postacie z przeszłości odcinają się swoją złotą poświatą na tle ciemnego wnętrza domu. Barwy dominujące w tych obrazach to brąz i czerń. Z czasem, gdy w domu pojawia się chłopiec i przyniesiona przez niego roślina, ponure, brunatne kolory ustępują miejsca ciepłym barwom. Wraz z tajemniczym kwiatem stary człowiek budzi się do życia. Od tego momentu pokoje opustoszałego domu rozjaśnia światło słoneczne. Na szczególną uwagę zasługuje realistycznie ukazany proces wzrostu kwiatu w doniczce. Wszystkie ilustracje w tym utworze (zwłaszcza te początkowe, najbardziej mroczne) zawierają w sobie spory ładunek tajemniczości i magii. Charakterystyczne złote światło rozświetlające mrok pokazane jest w bardzo piękny, malarski sposób. Talent do ukazywania potencjału światła jest jedną z cech wyróżniających prace E. Dziubak na tle realizacji innych ilustratorów młodego pokolenia. W recenzji książki *Dom, który się przebudził* Maria Maczuga odnotowała m.in.: „Prosty, oszczędny, precyzyjny język pisarza i obrazy ilustratorki, w których więcej cienia niż światła, pozostawiają przestrzeń do wypełnienia wyobraźnią dzieci oraz doświadczeniami dorosłych, bo im wyobraźni już często brakuje. Opowieść wchodzi w interakcję z czytelnikiem. Intryguje. W zależności od momentu życia, w jakim odbiorca się znajduje, będzie interpretowana jako osobista historia o samotności, starości, żalobie, nadziei, przemianie, pomocy, drodze do szczęścia, szacunku dla starszych, dziecięcej sprawczości, niesfornym kocie... Najbardziej niesamowite, że autorom udało się stworzyć książkę inaczej rozumianą przez czytającego rodzica i inaczej przez słuchające dziecko. Pomaga tworzyć więź przez wzajemne poznawanie i dzielenie się wewnętrznymi światami, przeżyciami, emocjami” (Maczuga, 2019). Okładka utrzymana jest w ciemnych barwach brązu i czerni.

We współpracy z M. Widmarkiem E. Dziubak przygotowała także *Długą wędrówkę* (Mamania, 2018). Jest to opowieść o emocjach, zmianach nastroju, balansowaniu między euforią a smutkiem. Autor, opowiadając historię o przyjaźni, sensie życia, utracie bliskich, uświadamia czytelnikowi przewrotność losu. Artystka zinterpretowała tekst M. Widmarka w sposób niezwykle malarski. Liczne ilustracje to obrazy oniryczne i nierzeczywiste. Na kilku kartach książki pojawia się wizerunek pnia drzewa, o którym nie ma mowy w tekście. Niemniej jednak warstwa wizualna bardzo dobrze współgra z tekstem książki, budując nastrój. Wszystkie książki stworzone we współpracy z M. Widmarkiem wydano w twardej oprawie w dużym formacie (19,5 x 26 cm). Wszystkie mają też tę samą objętość (40 stron). Duży format pozawala na wyeksponowanie ilustracji bogatych w szczegóły.

W listopadzie 2018 r. ukazała się autorska książka E. Dziubak *Niezwykłe przyjaźnie w świecie roślin i zwierząt* (Nasza Księgarnia, 2018). Głównym bohaterem opowieści jest Homer – nieco zadufany w sobie kot.

Homera zaczyna nudzić towarzystwo najbliższych i postanawia wyruszyć na poszukiwanie nowego przyjaciela. W trakcie wędrówki odkrywa różnego rodzaju relacje występujące między zwierzętami i roślinami. Uczy się, że przyjaciel przyjacielowi nierówny, a rodzajów przyjaźni jest znacznie więcej niż mógłby przypuszczać. Kot dostrzega wśród roślin i zwierząt opiekunów, przyjaciół idealnych, jednostki w pełni zależne, kompanów z pracy, zwierzęta fałszywe czy zakochane. Zwraca uwagę na to, że nie wszyscy są zdolni do przyjaźni i nie każda przyjacielska relacja jest szczerą. Tworząc portrety zwierząt, artystka zachowała równowagę pomiędzy stylizacją a wiernym odwzorowaniem natury. Wizerunki poszczególnych przyjaciół umieszcza w roślinnych ramkach, nawiązując tym samym do komiksu. Publikacja oferuje także dużą dawkę wiedzy z zakresu biologii. Ostatnie rozkładówki zawierają mini test psychologiczny, dzięki któremu dziecko może uzyskać odpowiedź na pytanie: Jakim ono samo jest przyjacielem?, i interaktywną zabawę – labirynt. Książkę wydano na tekturowym papierze, w dużym formacie (23 x 31 cm). Karty książki mają zaokrąglone brzegi, dzięki czemu są bezpieczne dla dzieci i nie niszczą się zbyt szybko. Publikacja liczy 28 stron.

Zakończenie

Zdaniem Anny Boguszewskiej „Ilustracja jako swoista plastyczna narracja biegnie równoległe do tekstu, pogłębia go, daje konkretne wyobrażenia i wizualne odwołania, kreując wyobraźnię odbiorcy” (Boguszewska, 2013). Ilustracje wykreowane przez E. Dziubak spełniają wszystkie te cechy. Obrazy stworzone przez artystkę wzmacniają baśniową głębię tekstu i w ten sposób wspomagają jego odbiór, co dla młodego czytelnika jest niezwykle istotne.

E. Dziubak ma stałe miejsce wśród ilustratorek młodego pokolenia. W swoim dorobku posiada 36 książek dla dzieci zarówno autorskich, jak i współautorskich. Inspiracją dla ilustratorki są obrazy takich malarzy, jak: Pieter Bruegel Starszy, Artur Grottger i Roman Kochanowski. Artystka ceni również flamandzkie i holenderskie martwe natury z okresu gotyku (Dziubak, 2019). Chociaż do tworzenia ilustracji wykorzystuje grafikę komputerową, to jednak jej realizacje wyróżniają się malarskim charakterem i szczególnie nastrojowością scen, wykreowaną przez grę barw i światłocienia.

Bibliografia

Baszewska, M. (2016). Architektura picturebooka: twórczość Iwony Chmielewskiej. *Sztuka Edukacji*, 10(2), 115-123.

- Boguszewska, A. (2018). O książce obrazkowej i jej wykorzystaniu dla dzieci przedszkolnych. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 37(3), 201-214. Pobrane 30 października 2019, z: <https://journals.umcs.pl/lrp/issue/view/509/showToc>
- Boguszewska, A. (2013). O znaczeniu ilustracji książkowej w kształtowaniu postawy estetycznej dzieci. W: A. Weiner, A. Boguszewska (red.), *Konteksty wczesnoszkolnej edukacji artystycznej* (s. 55-80). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Cackowska, M. (2017). Współczesna książka obrazkowa – pojęcie, typologia, badania, teorie, konteksty, dyskursy. W: M. Cackowska, H. Dymel-Trzebiatowska, J. Szyłak (red.), *Książka obrazkowa – wprowadzenie* (s. 11-48). Gdańsk: Instytut Kultury Popularnej.
- Crepaldi, G. (2006). *Rossetti i prerafaelici*. Tł. A. Majewska. Warszawa: Rzeczpospolita.
- Dziubak, E. (2011, 25 grudnia). Autorka tej książki też była niejadkiem: [Rozmowę przepr. Violetta Szostak]. *Gazeta Wyborcza. Poznań*. Pobrane 30 października 2019, z: https://poznan.wyborcza.pl/poznan/1,36001,10868133,Autorka_tej_książki_tez_była_niejadkiem.html
- Dziubak, E., Herba G., Słowińska J., Bajerowicz K., Jarnuszkiewicz M., Otecki. (2017). *Frymuśne obrazki: ilustracja współczesna dla małych i dużych*. Pomysł i prowadzenie projektu P. Gwizdek; tł. M. Turski. Poznań: Galeria Miejska Arsenal.
- Frąckiewicz, S. (2017). *Ten łokieć źle się zgina: rozmowy o ilustracji*. Wołowiec: Czarne.
- Gwadera, M. (2009). Współczesny rynek książki dla dzieci i młodzieży. W: Heska-Kwaśniewicz, K. (red.), *Literatura dla dzieci i młodzieży po roku 1980* (t. 2, s. 152-166). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Howorus-Czajka, M. (2014). Wpływ czynników ekonomicznych na aktualny rozwój ilustracji książkowej: analiza zjawiska na przykładzie twórczości Iwony Chmielewskiej. *Quart*, 32(2), 29-39.
- Lee, J. (2010). Polskie książki dziecięce dla czytelników koreańskich. *Postscriptum Polonistyczne*, 6(2), 86-96.
- Lipka-Sztarbałło, K. (2006). Co za nami co przed nami? W: M. Marjańska-Czernik (red.), *Twórcy dzieciom 1990-2005: almanach Polskiej Sekcji IBBY = Artists for children: almanac of the IBBY PolishSection* (s. 12-15). Warszawa: PS IBBY.
- Maczuga, M. (2019). Tutaj szczęście ma kolor czerwony [recenzja książki *Dom, który się przebudził*]. Pobrane 30 października 2019, z: <http://kultura.poznan.pl/mim/kultura/news/relacje-recenzje-opinie,c,9/tutaj-szczescie-ma-kolor-czerwony,113555.html>
- Niesporek-Szamburska, B., Wójcik-Dudek, M. (red.). (2014). *Wyczytać świat: międzykulturowość w literaturze dla dzieci i młodzieży*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Smoczyńska, K., Sikorska, M. (2019). *Przestrzenie refleksji humanistycznej w literaturze wizualnej*. Toruń: Tako.

Solarz, E., Kowalska A., Szydłowska A., Niemierko A. (2017). *Ilustrowany elementarz polskiego dizajnu (czyli 100 projektów narysowanych przez 25 ilustratorów)*. Warszawa: Wytwórnia.

Zaczek, I. (red.). (2019). *Chronologia sztuki: oś czasu kultury zachodniej od czasów prehistorycznych po współczesne*. Warszawa: Arkady.

Dominika Panek

Aesthetic qualities of the graphic design in the children's books on the example of Emilia Dziubak's work

Abstract

The aim of the article is to analyse publications illustrated by Emilia Dziubak. Their description uses the method of document analysis, which includes an aesthetic analysis of individual illustrations from the book and their entirety, as well as a formal analysis that includes such physical features of the book as format, volume, page colour and font. An important element was the examination of individual illustrations in terms of their aesthetic provenance. Using the knowledge of the artists inspired by E. Dziubak, the illustrations were compared with paintings by Pieter Bruegel the Elder and Roman Kochanowski.

Keywords: Emilia Dziubak, book illustration, book art, picturebook

Dominka Panek

Estetyczne walory oprawy plastycznej książki dziecięcej na przykładzie realizacji Emilii Dziubak

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza publikacji zilustrowanych przez Emilię Dziubak. W ich opisie wykorzystano metodę analizy dokumentu, a w niej analizę estetyczną poszczególnych ilustracji z książki i ich całokształtu oraz analizę formalną, która obejmuje takie cechy fizyczne książki, jak format, objętość, kolor stron i czcionek. Istotnym elementem było badanie poszczególnych ilustracji pod względem ich proveniencji estetycznej. Korzystając z wiedzy na temat twórców, którymi się inspirowała E. Dziubak, porównywano ilustracje z obrazami Pietera Bruegla Starszego i Romana Kochanowskiego.

Słowa kluczowe: Emilia Dziubak, ilustracja książkowa, sztuka książki, książka obrazkowa